

Barbara Cyrek <https://orcid.org/0000-0002-3270-6548>

Uniwersytet Dolnośląski DSW we Wrocławiu

barbara.cyrek@dsw.edu.pl

SZTUCZNA INTELIGENCJA PRZYSZŁOŚCIĄ KULTURY?

Sprawozdanie z IV konferencji naukowej z cyklu „Lustro Mediów”:

„Od chat botów do CX i UX”, Gdańsk, 4 grudnia 2023 roku

Każda przełomowa technologia wzbudza żywe dyskusje wśród użytkowników (odbiorców), praktyków (dostawców) oraz środowiska akademickiego. Pojawienie się nowych iteracji technologii generującej język naturalny, w tym tzw. LLM-ów (ang. *Large Language Model* – duży model językowy), jest kolejnym etapem niemożliwego do zatrzymania postępu technologicznego. Za punkt przełomowy uważa się w tym przypadku uruchomienie 30 listopada 2022 roku przez OpenAI czatu GPT-3.

Choć determinizm technologiczny współcześnie znajduje wielu krytyków, również jego przeciwnicy zmuszeni są przyznać, że sztuczna inteligencja (SI), jaką dziś dysponujemy, stanowi wyzwanie na wielu polach, np. w obszarze etycznym i legislacyjnym. Jest ona przy tym dostępna powszechnie, nie tylko dla elitarnego grona korporacji technologicznych czy wojska. W obliczu wszechobecności nowej technologii przy jednoczesnym braku odpowiedniej dla niej wykładni etycznej współczesna kultura znajduje się w fazie liminalnej. Znane dotąd rozwiązania w formie, w jakiej były stosowane, dezaktualizują się. Widać to choćby po zautomatyzowanym dziennikarstwie, które dotąd opierało się na szablonach – obecnie czat GPT ich nie potrzebuje. Ujawnia się to również w pracach kreatywnych i naukowych, których tworzenie i recenzowanie może już dziś przebiegać w całości bez udziału człowieka. Poprzednie rozwiązania niejako wytrącają się z substancji kulturowej, a nowe jeszcze nie zostały określone.

Jest to doskonały czas, by społeczność akademicka przyjrzała się tej zmianie *in statu nascendi*. Doświadczenie poprzednich zmian (jak choćby wprowadzenie mediów społecznościowych, a wcześniej internetu) okazuje się tutaj niezwykle pomocne. Ponadto metodologiczna restrykcyjność pozwala trzymać się z dala od jednoznacznej krytyki czy bezkrytycznej aprobaty. Społeczność akademicka ma zatem sposobność, by być częścią tego procesu, kreować zmieniającą się rzeczywistość,

a nie tylko reagować *post factum*, opisując zmiany już dokonane. Możemy współtworzyć, a nie tylko komentować. Zmiana kulturowa nie czeka bowiem na świat nauki, ale z pewnością jest tym, co czeka świat nauki.

Konferencje naukowe są okazją do twórczego fermentu, do wychodzenia na przeciw wyzwaniom, a także wzajemnego podsycania i hamowania zarówno obaw, jak i nadziei. Taką sposobnością do żywej dyskusji nad SI była IV konferencja naukowa z cyklu „Lustro Mediów”: „Od chat botów do CX i UX”, która odbyła się w Gdańsku 4 grudnia 2023 roku. Wydarzenie to, stanowiące wspólne przedsięwzięcie organizacyjne przedstawicieli Politechniki Gdańskiej, Uniwersytetu Gdańskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Pomorskiego Instytutu Naukowego im. Profesora Brunona Synaka, przyciągnęło osoby ze świata nauki, biznesu i marketingu, a także liczne grono studentów.

Zastosowanie SI w marketingu i zarządzaniu było jednym z głównych problemów konferencji, któremu poświęcono osobny panel. Wykorzystanie tej technologii w zarządzaniu zasobami zostało omówione przez dr. hab. Zbigniewa Wierę, prof. UE w Katowicach. O tym, jak reklamy tworzone przez SI odzwierciedlają współczesne przemiany marketingowe, opowiedziała dr hab. Monika Przybysz, prof. UKSW. Zespół badaczek z UPJPII – dr hab. Katarzyna Drąg, mgr Urszula Dyrz i mgr Joanna Urbaś – omówiły etyczne konteksty działalności wirtualnych influencerów. Badaczki Uniwersytetu WSB Merito w Gdańsku – dr hab. Anna Luksińska, prof. WSB Merito, oraz mgr inż. Ewa Miłoszewska-Podrażka – poruszyły zagadnienie wykorzystania SI w branży kreatywnej, która jako jedna z pierwszych ulega pełnej automatyzacji. Ponadto przedstawiły refleksje przyszłych twórców, czyli studentów multimediów i grafiki komputerowej, którzy wejdą w życie zawodowe już zdominowane przez generatory. Wizja zastąpienia zawodu grafika przez SI okazuje się wyzwaniem również dla uczelni kształcących kadry kreatywne. Choć pytanie o zasadność studiowania „umierającego zawodu” z pewnością pojawia się w debacie akademickiej, jak przekonywała w czasie sesji plenarnej dr hab. Edyta Gołąb-Andrzejak, prof. PG, wizja końca czeka tylko tych, którzy nie oswoją nowej technologii. Zdaniem badaczki transformacja cyfrowa oparta na SI to przyszłość, a nie koniec zawodu marketera.

Podobne rozważania w trakcie konferencji prowadzono nad przyszłością dziennikarstwa. Profesor Stanisław Jędrzejewski (ALK) na przykładzie całkowicie cyfrowych prezenterów telewizyjnych oraz spotów wyborczych generowanych w całości przez SI omówił wyzwania współczesnego dziennikarstwa. Z kolei dr Barbara Cyrek (Uniwersytet Dolnośląski DSW) przedstawiła wady i zalety stosowania czatu GPT w dziennikarstwie, wskazywane przez samych dziennikarzy na co dzień posługujących się tą technologią. O tym, w jaki sposób automatyzacja wpływa na tożsamość tej grupy zawodowej, opowiedziała dr hab. Monika Boguszewicz-Kreft, prof. WSB Merito w Gdańsku.

W dyskusji nad rolą SI we współczesnych mediach ważnym zagadnieniem była dezinformacja, którą chatboty mogą zarówno wspierać, jak i zwalczać. W tym

kontekście warto zwrócić uwagę na badania dr Anny Teler (UPJP II), która przedstawiła kryteria oceny wiarygodności wyników dostarczanych przez sztuczną inteligencję. Z kolei dr hab. Anna Granat (UMCS) omówiła możliwości zautomatyzowania oceny stopnia dezinformacji tekstu na podstawie wykorzystanych terminów i gramatyki. Co ważne, badania te dotyczyły języka polskiego. Zastosowanie SI w wykrywaniu hejtu, mowy nienawiści i dezinformacji ukazała dr hab. Monika Kaczmarek-Śliwińska (UW). Doktor Anna Miotk (UW) zaproponowała wykorzystanie doświadczenia, które mamy w związku z algorytmami filtrującymi, w pracy z użyciem generatywnej SI. W czasie sesji plenarnej dr Małgorzata Majewska (UJ) omówiła zjawisko propagandy komputacyjnej, analizowane przez zespół badaczek z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zaproponowane podczas tych wystąpień konkretne narzędzia pozwalają wierzyć, że współczesna polska nauka nie pozostaje bierna wobec najnowszych technologii generatywnych i nie jest tylko – jak to określił dr hab. Rafał Maciąg, prof. UJ – „wrózeniem z fusów”. Niemniej narzędzia te z pewnością będą wymagać adaptacji w procesie ich aplikowania, a także wraz z czekającymi nas przemianami kulturowymi.

Podczas konferencji poruszano też bardziej szczegółowe zagadnienia. Doktor hab. Piotr Siuda, prof. UKW, omówił możliwości SI współcześnie stosowanej w grach komputerowych. W referacie przedstawił także potencjał tej technologii w generowaniu otwartego świata dla graczy oraz przyszłość tworzenia gier, pamiętając, że są one uwikłane w mechanizmy rynkowe. W swojej prezentacji w przystępny sposób zobrazował zasadę działania sieci neuronowych. Przykład ten, podobnie jak prezentacja dr. hab. Piotra Celińskiego, prof. UMCS, który pokazywał barwne zdjęcia pleśni rozwiązującej trudne dla SI zadania logiczne, udowadniając, że o skomplikowanych tematach można mówić w sposób przystępny zarówno dla naukowców spoza dyscypliny, jak i nieobeznanych z metodą naukową studentów i praktyków.

Choć tradycja konferencji „Lustro Mediów” (jak również jej tytuł) podkreśla jej głównie medialne zainteresowania, to i tym razem wspomniane wydarzenie miało z założenia charakter interdyscyplinarny. Referaty, w których poruszano zagadnienia pozornie wzajemnie odległe, stały się okazją do wymiany doświadczeń, spostrzeżeń oraz opinii.

Doktor hab. Krzysztof Wasilewski, prof. Politechniki Koszalińskiej, omówił możliwe scenariusze wpływu generatywnej SI na pamięć zbiorową. Od lat już podstawowym źródłem wiedzy o przeszłości są źródła internetowe – te oficjalne, ale również te bazujące na otwartej współpracy, np. Wikipedia. Upowszechnienie narzędzi takich jak czat GPT może wpłynąć i na tę sferę, co stanowi wyzwanie w obliczu problemów z transparentnością tej technologii.

Filozoficzne i społeczne aspekty „sztucznego tekstu” omówił dr hab. Rafał Maciąg, prof. UJ. Z kolei koncepcja kolejnego etapu w historii ludzkości – już nie antropocenu, lecz *AI-tropocenu* – została przedstawiona przez dr Małgorzatę Bulażewską z Uniwersytetu SWPS. Z kolei dr hab. Lucyna Szot, prof. UW, poruszyła

problem ograniczeń dostępu do informacji publicznej. Jej głos w trakcie dyskusji w sesji plenarnej stał się przyczynkiem do rozważań na temat tego, czy *paywall* może pomóc ochronić prawa autorskie naruszane przez SI korzystającą ze źródeł internetowych. Reprezentacja Akademii Sztuki Wojennej – ppłk dr hab. Damian Maśloch, prof. ASW, oraz mjr dr Małgorzata Orłowska – zaprezentowała wykorzystanie sztucznej inteligencji w siłach zbrojnych NATO oraz w gospodarce.

Wykład dr Moniki Hapek z UJ uświadomił audytorium, jak nierówna jest relacja między użytkownikami a organizacjami technologicznymi. Na podstawie analizy regulaminów badaczka z UJ przedstawiła prawne realia korzystania z najnowszych technologii, które przecież często bezrefleksyjnie akceptujemy. Ponadto wystąpienie Moniki Hapek ujawniło praktykę ukrywania części regulaminu przez jedną z organizacji. Co istotne, do tych fragmentów nawet zdeterminowanej badaczce nie udało się dotrzeć.

W programie konferencji znalazło się ponad 40 wystąpień, których nie sposób omówić w krótkim sprawozdaniu, choć wszystkie przyniosły cenne spostrzeżenia, często ważne nie tylko z punktu widzenia reprezentowanej dyscypliny. Wydarzenie uświetnił poprowadzony online wykład mistrzowski „Take me to your chatbot” prof. Sławomira Magali reprezentującego Rotterdam School of Management przy Erasmus University oraz Uniwersytet Warszawski. Badacz wskazał na nieuchronność zmian, jakie czekają m.in. naukę. Przedłożył wizję recenzowania tekstów naukowych już po ich publikacji, krytykując nieefektywność obecnego systemu, który niejednokrotnie powoduje, że nauka pozostaje w tyle za zmianami kulturowymi i społecznymi.

Referaty i debaty prowadzone w czasie konferencji przyniosły liczne pytania o przyszłość kultury, zarządzania i mediów, ale również czekającą nas codzienność. Nie da się dzisiaj z całą pewnością przewidzieć, jak za kilka lat będzie wyglądać praca analityczna, kreatywna czy naukowa. Gospodarz konferencji, prof. Jan Kreft z Politechniki Gdańskiej, postuluje jednak umiarkowany optymizm. Otwarcie się na zmiany i zmierzenie z własnymi ograniczeniami w świetle SI pozwoli okiełznać tę technologię, by stała się naszym narzędziem, a nie zagrożeniem dla nas; by nam służyła, zamiast nas zastąpić. Koniec kultury, jaką znamy, nie musi przecież oznaczać końca kultury w ogóle.